

turnus, ipse primus quod docebat exciperet. Post baptismum vero elegit duodecim discipulos, quorum unus traditor ejus fuit; et, quia sanam doctrinam Judæorum populus non ferebat, eum, illata manu, crucis supplicio peremerunt. Occiditur ergo Christus, jacet tribus diebus ac noctibus in sepulcro; resurgit a mortuis, sicut, ante mundi constitutionem, ipse cum Patre decreverat; ascendit in cœlos, ubi, in eo quod Filius Dei est, nunquam defuisse cognoscitur; ut assumptum hominem, quem diabolus non permiserat ad superna conscendere, secum Dei Filius cœlesti habitationi sustolleret. Dat ergo formam discipulis suis baptizandi, docendi salutaria, efficientiam quoque miraculorum, atque in universum mundum ad vitam præcipit introire, ut prædicatio salutis non jam in una tantum gente, sed orbi terrarum prædicaretur. Et, quoniam humanum genus naturæ merito, quam ex primo prævaricatore contraxerat, æternæ poenæ jaculis fuerat vulneratum, nec saluti suæ erat idoneum, quod eam in parente perdidit, medicinalia quædam tribuit sacramenta: ut agnosceret aliud sibi deberi per naturæ meritum, aliud per gratiæ donum; ut natura nihil aliud nisi poenæ submitteret, gratia vero, quæ nullis meritis attributa est, quia nec gratia diceretur si meritis tribueretur, totum quod est salutis suæ afferret.

Diffunditur ergo per mundum cœlestis illa doctrina, adunantur populi, instituuntur Ecclesiæ, fit unum corpus quod mundi latitudinem occuparet; cujus caput Christus ascendit in cœlos, ut necessario caput

Asuum membra sequerentur. Hæc itaque doctrina et præsentem vitam bonis informat operibus, et post consummationem sæculi, resurrectura corpora nostra, præter corruptionem ad regna cœlestia pollicetur, ita ut qui hic bene, ipso donante, vixerit, esset in illa resurrectione beatissimus; qui vero male, miser post munus resurrectionis addeset. Et hoc est principale religionis nostræ, ut credamus, non solum animas non perire, sed ipsa quoque corpora quæ mortis adventus resolverat, in statum pristinum futura beatitudine reparari. Hæc ergo Ecclesia catholica, per orbem diffusa, tribus modis probatur existere. Quidquid in ea tenetur, aut auctoritas est Scripturarum, aut traditio universalis, aut certe propria et particularis instructio; sed auctoritate tota constringitur, universali traditione majorum nihilominus tota, privatis vero constitutionibus et propriis informationibus unaquæque vel pro locorum varietate, vel prout cuique bene visum est, subsistit et regitur. Sola ergo nunc est fidelium expectatio, qua credimus ad futurum finem mundi, omnia corruptibilia transitoria, resurrecturos homines ad examen futuri iudicii, recepturos pro meritis singulos, et in perpetuum atque in æternum debitis finibus permansuros; solumque esse præmium beatitudinis, contemplationem Conditoris; tantam duntaxat, quanta a creatura ad Creatorem fieri potest: ut ex eis, reparato angelico numero, superna illa civitas impleatur, ubi rex est Virginis Filius; eritque gaudium sempiternum, delectatio, cibus, opus, laus perpetua Creatoris.

* Beatos laudare in cœlo Deum receptissima præsertim apud Christianos sententia est, ex admiratione nimirum divinitatis et bonitatis ejus: quæ laus cum summa angelorum beatorumque Dei contemplatione conjuncta est. Illorum enim, ait Athanasius, opus unicum est, ὕμνος ἀληθὺς καὶ αἶνος ὁπανστος τῆς μεγαλοπρεπείας τοῦ Θεοῦ, *Hymnus perpetuus et laus magnificentiæ Dei indefessa*; nec horum minus: *Nam maxima et unica sanctis est requies, in cœlo laudem summæ Trinitatis, quæ Deus est, indefessa voce dicere*, inquit Junilius Africanus, si modo is est. Nec tantum in cœlo beatorum opus illud est, sed et mortalium in terris hominum esse debet: quod non ex innumeris solum sacri Codicis Patrumque testimoniis, verum et ex his ethnicis, sed sapientissimi viri Epicteti, apud Arrianum verbis convincere est: *Εἰ γὰρ νοῦν εἶχομεν, ἄλλο τί δεῖ ἡμᾶς ποιεῖν καὶ κοινῆ καὶ ἰδίᾳ, ἢ ὑμνεῖν τὸ Θεῖον,*

καὶ εὐφημεῖν, καὶ ἐπιεῖρχεισθαι τὰς χάριτας; *Nam si sani essemus, quid nobis aliud agendum erat et publice et privatim, quam numen celebrandum et laudandum, et grates persolvendæ? et, τί γὰρ ἄλλο δύναμαι γίρων χωλὸς, εἰ μὴ ὑμνεῖν τὸν Θεόν; εἰ γοῦν ἀνδρῶν ἦμην, ἐποίουν τὰ τῆς ἀνδρίας: εἰ κύκνος, τὰ τοῦ κύκνου: νῦν δὲ λογικὸς εἰμι. ὑμνεῖν με δεῖ τὸν Θεόν. Τοῦτό μου τὸ ἔργον ἐστὶ, ποιῶ αὐτό, οὐδ' ἐγκαταλείψω τὴν τάξιν ταύτην, ἐφόσον ἂν διδοταί, καὶ ὑμᾶς ἐπὶ τὴν αὐτὴν ταύτην ᾠδὴν παρακαλῶ: Quid enim possum aliud senex claudus, nisi celebrare laudibus Deum? quod si lusciniæ essem, lusciniæ officio fungerer: si olor, olor. Nunc rationis cum particeps sim, Deus mihi celebrandus est: hoc meum munus est, hoc exsequor: neque stationem hanc deseram, quoad licuerit, et vos ad eandem hanc cantilenam exhortor.*

AN. MANL. SEV. BOETHII LIBER DE PERSONA ET DUABUS NATURIS CONTRA EUTYCHEN ET NESTORIUM, AD JOANNEM DIACONUM ECCLESIE ROMANÆ.

PROŒMIUM.

Anxie te quidem diuque sustinui, ut de ea quæ in conventu mota est quæstione loqueremur. Sed quoniam et tu, quominus venires, occupatione distractus

* Næ quod non est somniat Martianus Rota, qui in Vita Boethii asserit Leonem pontificem Romanum interfuisse concilio Chalcedonensi, cum tantum per

es, et ego in crastinum constitutis negotiis implicabor, mando litteris quæ coram loquenda servaveram. Meministi enim, cum in concilio legeretur a epistola, recitatum Eutychanos ex duabus naturis Christum legatos ei præfuerit. Deinde qui hic agi de ejusdem epistola Chalcedone Romani missa existimat, cum econtrario Roma Constantinopolim ad Flavianum

consistere confiteri, in duabus negare; Catholicos vero utriusque dicto fidem præbere; nam et ex duabus eum naturis consistere, et in duabus apud veræ fidei sectatores æqualiter credi. Cujus dicti novitate percussus, harum conjunctionum, quæ ex duabus naturis vel in duabus consistentem, differentias inquirebam, multum scilicet referre ratus, nec puto inerti negligentia prætereundum, quod episcopus scriptor epistolæ, tanquam valde necessarium, præterire nolisset. Illic omnes, apertam esse differentiam, nec quidquam in eo esse caliginis, inconditum confusumque strepere; nec ullus in tanto tumultu, qui leviter attingeret quæstionem, nedum qui expediret, inventus est. ^a Assederam ego ab eo quem maxime intueri cupiebam, longius, atque adeo, si situm sedentium recorderis, aversus pluribusque oppositis, ne si ægerrime quidem cuperem, vultum nutumque ejus aspicere poteram, ex quo mihi aliqua ejus darentur signa iudicii. Atque ego quidem nihil cæteris amplius afferebam, imo vero aliquid

missa, postea ab universo concilio Chalcedonensi approbata laudataque sit. Postremo qui hoc loco de eo concilio loqui Boetium credat, quod in urbe tumultuantibus Acephalis convocatum est: cui si quod fuit (nullum autem fuit), Boetium non interfuisse ex eo constat, quod eum tunc vix natum putamus, cum ea hæresis anno præcipue 482, non in Occidentali, sed Orientali Ecclesia, recruduit. Cum igitur aliter se res habeat, tractatum de Duabus Naturis et una Persona Christi anno ejusdem 512 scripserit, ejusque occasionem hanc fuisse, probabilis conjectura est. Anastasius imp. Arianus in Orientales episcopos catholicos depositione, carcere, exsilio sæviebat. Illi ubi se religionemque catholicam perdi perditumque iri viderent, ab Symmacho papa opem auxiliumque scripta epistola longe doctissima, quæ apud Baronium est, petunt. Eam acceptam Symmachus habito Romæ conventu seu concilio episcoporum, qui tum in Urbe erant, virorumque aliorum religionis amantium, inter quos Symmachus et Boetius fuere, legit. Dum examinatur et ad ea verba ventum: *Nos enim, o sanctissime et beatissime Symmache, eundem esse existimamus ex duabus naturis et in duabus naturis; et non (sicut illi dicunt) ex duabus naturis unam naturam post adnationem, in duabus autem subsistentibus naturis cum unitate non pati confiteri; ut se Arianorum doceant esse imitatores, dicentium per Filium glorificari Patrem, cum Filio autem non pati se eum glorificari. Sed, sicut contra illos docuerunt fratres tui sanctissimi Patres, Per quem et Cum quo æqualiter pati dicere nos: quia Per quem, humanitatem; Cum quo, divinitatem significantes magni Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi; sic nunc illis Ex duabus quidem naturis dicentibus, In duabus autem non consentibus; nos Ex duabus et In duabus pariter dicimus. Ex duabus enim dicentes, ex quibus subsistit unitas; In duabus autem, in quibus visus, visus est et palpatus et assumptus post passionem et resurrectionem confitemur, et in quibus venit iudicaturus vivos et mortuos. Plurimi ex iis, haud satis in rebus theologicis eruditi, de ea re cum disseruissent, neque eam vel leviter attingissent, quid de ea quæstione sentiret Boetius ad Joannem Romanæ Ecclesiæ tunc diaconum, postea ejusdem pontificem, contra Nestorium, qui duabus naturis personas totidem adjungebat; et Eutychetem, qui naturam ac personam unicam tuebatur, perscripsit. Ejusmodi vero conventus seu concilia in Urbe fieri solita (ubi aderant episcopi eminentesque clerici, sed et senatores plerique ac alii viri graves, qui ob pietatem singularem religiosi dicebantur, quorum in conspectu si quid in*

etiam minus; nam de re proposita, æque nihil cum cæteris sentiebam: minus vero quam cæteri afferebam, falsæ scilicet scientiæ præsumptionem. Tuli ægerrime, fateor, compressusque indoctorum grege conticui, metuens ne jure viderer insanus, si sanus inter furiosos haberi contenderem. Meditabar igitur dehinc omnes animo quæstiones, nec deglutiebam quod acceperam, sed frequentis consilii iteratione ruminabam. Tandem igitur patuere pulsanti animo fores, et veritas inventa quærenti, omnes nebulas Eutychiani reclusit erroris. Unde mihi maxime subiit admirari, quænam hæc indoctorum hominum esset audacia, qui inscientiæ vitium præsumptionis atque impudentiæ nube conantur obducere, cum non modo sæpe id quod proponitur ignorent, verum in hujusmodi contentionibus ne id quidem quod ipsi loquuntur intelligant: quasi deterior fiat inscientiæ causa dum tegitur. Sed ab illis ad te trans-eo, cui hoc, quantumcumque est, examinandum prius perpendendumque transmitto. Quod si recte se

religione difficultatis se per id tempus offerret, aut si quod pium scriptum ab eruditissimis edendum esset recitaretur, cum multa probare possunt, tum ea operum Aratoris subscriptio; cujus partem D. Sirmondus jam olim ad Ennodium publicaverat, quam integram ex veteri nostro codice descripsimus. *Beato Petro adjuvante oblatus est hujusmodi codex ab Aratore int. ex com. domesticor. ex com. privatar. subdiacono sanctæ Ecclesiæ Romanæ, apostolico viro papæ Vigilio, et susceptus ab eo vii idus Aprilis in presbyterio ante Confessionem beati Petri, cum ibidem plures episcopi, presbyteri, diaconi et clerici pars maxima interessent. Quem cum ibidem legi pro aliqua parte fecisset Surgentius vir venerabilis primicerius scholæ no-ariorum, in scriniis dedit ecclesiæ collocandum. Cujus beatitudinem literati omnes doctissimi continuo rogaverunt ut eum juberet publice recitari. Quod cum fieri præcepisset in ecclesia beati Petri quæ vocatur ad Vincula, religiosorum turba convenit, atque eodem Aratore recitante disjunctis diebus ambo libri vii vicibus sunt auditi: cum unius medietas libri tantummodo legeretur, propter repetitiones assiduas, quas cum favore multiplici postulabant. Eadem hæc repetitio facta est his diebus: Prima id. Aprilis; secunda xvi cal. Maii; quarta vero iii cal. Junias, tertio anno post consulatum Basilisci V. C., indictione vii, seu potius Basilii: hoc est nimirum anno 544.*

^a Symmacho nimirum socero suo, quem utraque lingua eruditum, sæculares sacrasque omnes disciplinas scientiasque callentem, scriptorum suorum passim censorem constituit Boetius. Gravitate sapientiæque summæ testatur Ennodius Parænesi diascalica, ubi elogium ejus hoc reperias: *Patricii Festus et Symmachus, omnium disciplinarum materia et constantes forma sapientiæ, ab urbe sacratissima non recedunt. In ipsis est nobilis curiæ principatus: quos vidisse, erudiri est. Non apud eos sermo de ludicris, nec pantomimorum vix ignoscenda commemoratio. Illi auram popularem per pudoris detrimta non capiunt: contenti rectis magis placere, quam plurimis, sortiuntur de innocenti actione testimonium. Istorum quamvis in omnibus jussa sequenda sint, est tamen in illis et magistra taciturnitas, et eruditi forma silentii. Pietatem ejus defensio ab eo contra Laurentium schismaticum Symmachus papa sensit; qua de re ad eum Avitus Viennensis scribit. Quare non mirum si sanctus ab ipso ejus genero, vir etiam totus ex sapientia virtutibusque factus, denique pretiosissimum generis humani decus vocatur.*

habere pronuntiaveris, peto ut mei nominis hoc quoque inseras chartis; sin vero vel minuendum aliquid, vel addendum, vel aliqua mutatione variandum est, id quoque postulo remitti meis exemplaribus, ita ut a te revertatur transcribendum, quæ ubi ad calcem ducta constiterint, tum demum ejus cujus soleo iudicio cæsenda transmittam. Sed quoniam semel res a collocatione transfertur ad stylum, prius extremi sibi contrarii Nestorii atque Eutyichis submoventur errores; post vero, adjuvante Deo, Christianæ medietatem fidei temperabo. Quoniam vero in tota quæstione contrariarum sibi hæreseon de personis atque naturis dabitur, hæc primitus definienda sunt et propriis differentiis segreganda.

CAPUT I.

Natura quid sit.

Natura igitur aut de solis corporibus dici potest, aut de solis substantiis, id est corporeis atque incorporeis, aut de omnibus rebus quæ quocumque modo esse dicuntur. Cum igitur tribus modis natura dici possit, tribus modis sine dubio definienda est. Nam si de omnibus rebus naturam dici placet, talis definitio dabitur quæ res omnes quæ sunt possit includere. Erit ergo huiusmodi: Natura, est earum rerum quæ, cum sint, quoquomodo intellectu capi possunt. In hac igitur definitione et accidentia et substantiæ definiuntur; hæc enim omnia intellectu capi possunt. Additum vero est quoquomodo, quoniam Deus et materia integro perfecto intellectu intelligi non possunt, sed, aliquo tamen modo, cæterarum rerum privatione capiuntur. Idcirco vero adjunximus, quæ cum sint, quoniam etiam ipsum nihil significat aliquid, sed non naturam. Neque enim quod sit aliquid, sed potius non esse significat: omnis vero natura est; et si de omnibus quidem rebus naturam dici placet, hæc sit naturæ definitio, quam superius posuimus; sin vero de solis substantiis natura dicitur, quoniam substantiæ omnes aut corporeæ sunt aut incorporeæ, dabimus definitionem naturæ substantiæ significantis huiusmodi: Natura est vel quod facere, vel quod pati possit: pati quidem ac facere, ut omnia corporea atque corporeorum anima; hæc enim in corpore et a corpore, et facit et patitur; facere vero tantum, ut Deus cæteraque divina. Habes igitur definitionem ejus quoque significationis naturæ, quæ tantum substantiis applicatur. **D**

* Ita omnes libri vet. mss., non *Deus et natura*. Deum enim perfecto intellectu cognosci minime posse nostra fatetur cognoscendi eum imbecillitas; verumque est illud Joannis, Θεὸν οὐδείς κάποτε θεόρατα, *Deum nemo vidit unquam*. D. quoque Paulus decernit nos quidem Deum nunc videre seu cognoscere, sed δι' ἰσότητος ἐν αἰνίγματι, *per speculum in ænigmatate*: Τὰ γὰρ ἄορατα αὐτοῦ τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθοράται, ἥτις ἀδύναμις αὐτοῦ δύναμις καὶ θεϊότης, *Invisibilia enim ipsius, inquit idem, per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur; sempiterna quoque ejus virtus et divinitas*. Deum etiam Platoni εὑρεῖν οὐ γάρδιον, *inventre difficile*. Quid vero sit materia nemo quoque mortalium perfecte novit; fateturque omnis philosophia eam nullo posse aut sensu aut intellectu per-

A Qua in re substantiæ quoque est reddita definitio: nam si nomen naturæ substantiam monstrat, cum naturam descripsimus, substantiæ quoque est assignata descriptio. Quod si naturæ nomen, relictis incorporeis substantiis, ad corporales usque, ut corporeæ tantum substantiæ naturam habere videantur, sicut Aristoteles cæterique ejusmodi et multimodæ philosophiæ sectatores putant, definiemus eam ut hi etiam qui naturam non nisi in corporibus esse posuerunt. Est autem ejus definitio hoc modo: Natura est motus principium, secundum se, non per accidens. Quod motus principium dixi, hoc est, quoniam corpus omne habet proprium motum, ut ignis sursum, terra deorsum. Item, quod per se principium motus naturam esse proposui et non per accidens, **B** tale est, quoniam lectum quoque ligneum deorsum ferri necesse est, sed non deorsum per accidens fertur. Idcirco enim quia lignum est, quod est terra, pondere et gravitate deducitur; non enim quia lectus est, deorsum cadit, sed quia terra est, id est quia terræ contigit ut lectus esset. Unde fit ut lignum naturaliter esse dicamus, lectum vero artificialiter. Est etiam alia significatio naturæ, per quam diversam dicimus esse naturam auri atque argenti, in hoc proprietatem rerum monstrare cupientes: quæ significatio naturæ definitur hoc modo: Natura est unamquamque rem informans specifica differentia. Cum igitur tot modis vel dicatur vel definiatur natura, tam Catholici quam Nestorius, secundum ultimam definitionem, duas in Christo naturas esse constituunt, neque enim easdem in Deum atque hominem differentias convenire.

CAPUT II.

Persona quid sit.

Sed de persona maxime dubitari potest, quænam ei definitio aptari possit. Si enim omnis habet naturam personam, indissolubilis nodus est, quænam inter naturam personamque possit esse discretio; aut si non æquatur persona naturæ, sed infra terminum spatiumque naturæ persona subsistit, difficile dictu est ad quas usque naturas persona perveniat, id est quas naturas conveniat habere personam, quas a personæ vocabulo segregari; nam illud quidem manifestum est, personam subjectam esse naturæ, nec præter naturam personam posse prædicari. Investiganda igitur sunt hæc inquirentibus hoc

cipi. Ea Platoni et Aristoteli non σῶμα, sed σωματική; Zenoni ἀδύναμις vocatur, quod οὐτε πλείων γινώσκοντα, οὐτε ἑλάττω, *neque crescat, neque decrescat*. Cujus a Platone in Timæo (quoniam non scitur nisi quatenus est formarum subjectum ac locus; ideoque non per se, sed per aliud cognoscitur) dicitur non haberi scientia nisi λογισμῷ τινι νόθῳ, *ratione quadam adulterina*. Et Aristoteli similiter scibilis est, sed κατ' ἀναλογίαν, *secundum proportionem seu comparisonem*. D. quoque Augustinus lib. xiii Confess. affirmat humanam cogitationem, postquam in materiæ investiganda cognitione diu multumque versata fuerit, hoc tantum proficere, *ut conetur eam vel nosse ignorando, vel ignorare noscendo*.

modo : quoniam præter naturam non potest esse persona, quoniam quæ naturæ dicuntur, aliæ substantiæ sunt, aliæ accidentes, et videmus personam in accidentibus non posse constitui; quis enim dicat ullam albedinis, vel nigredinis, vel magnitudinis esse personam? relinquitur ergo ut personam in substantiis dici conveniat. Sed substantiarum aliæ sunt corporeæ, aliæ incorporeæ; corporearum vero aliæ sunt viventes, aliæ minime. Viventium aliæ sunt sensibiles, aliæ minime; sensibilibus aliæ rationales, aliæ irrationales; rationalium vero alia immutabilis atque impassibilis per naturam, ut Deus; alia per creationem mutabilis atque passibilis, nisi impassibilis gratia substantiæ ad impassibilitatis firmitudinem permutetur, ut angelorum atque animæ rationalis. Ex quibus omnibus, neque in non viventibus corporibus personam dici posse manifestum est, nullus enim lapidis ullam dicit esse personam; neque rursus eorum viventium quæ sensu carent, neque enim ulla persona est arboris; neque vero ejus quæ intellectu ac ratione deseritur, nulla est enim persona equi vel bovis, cæterorumque animalium, quæ muta ac sine ratione vitam solis sensibus degunt. At hominis dicimus esse personam, dicimus Dei, dicimus angeli. Rursus substantiarum aliæ sunt universales, aliæ particulares. Universales sunt quæ de singulis prædicantur, ut homo, animal, lapis, lignum cæteraque hujusmodi quæ vel genera vel species sunt: nam et homo de singulis hominibus, et animal de singulis animalibus, lapisque ac lignum de singulis lapidibus ac lignis dicuntur. Particularia vero sunt quæ de aliis minime prædicantur, ut Cicero, Plato, lapis hic unde hæc Achillis statua facta est; lignum hoc unde hæc mensa composita est. Sed in his omnibus nusquam in universalibus persona dici potest, sed in singularibus tantum atque in individuis: animalis enim vel generalis hominis nulla persona est, sed vel Ciceronis vel Platonis vel singulorum individuorum personæ singulæ nuncupantur.

CAPUT III.

Differentia naturæ et personæ.

Quocirca si persona in solis substantiis est, atque in his rationalibus, substantiaque omnis natura est, nec in universalibus, sed in individuis constat, reperta personæ est igitur definitio: Persona est naturæ rationalis individua substantia. Sed nos hac definitione eam quam Græci *ὑπόστασις* dicunt terminavimus. Nomen enim personæ videtur aliunde ductum; ex his scilicet personis quæ in comædiis tragædiisque eos quorum interest homines representabant. Persona vero dicta est a personando, circumflexa penultima. Quod si acuat antepenultima, aperte a sono dicta videbitur. Idcirco autem a sono, quia in concavitate ipsa major necesse est volvatur sonus. Græci quoque has personas *πρόσωπα* vocant, ab eo quod ponantur in facie atque ante oculos obtegant vultum, *παρά τοῦ πρός ὄπας τίθεσθαι*. Sed quoniam, personis inductis, histriones, individuos homines, quorum intererat, in tragædia vel comædia ut di-

ctum est, representabant: id est, Hecubam, vel Medeam, vel Simonem, vel Chremetem; idcirco cæteros quoque homines, quorum certa pro sui forma esset agnitio, et Latini personam, et Græci *πρόσωπα* nuncupaverunt. Longe vero illi signatus naturæ rationalis individua subsistentiam *ὑποστάσις* nomine vocaverunt; nos vero, per inopiam significantium vocum, translaticiam retinimus nuncupationem, eamque quam illi *ὑπόστασις* dicunt, personam vocantes. Sed peritior Græcia sermonum, *ὑπόστασις* vocat individua subsistentiam; atque, ut Græca utar oratione, in rebus quæ a Græcis agitata Latina interpretatione translatae sunt, *Αἱ οὐσίαι ἐν μὲν τοῖς καθ' ὅλου εἶναι δύνανται, ἐν δὲ τοῖς κατὰ μέρος μόνως ὑφίστανται*: id est, Essentiæ in universalibus quidem esse possunt, in solis vero individuis et particularibus substant. Intellectus enim universalium rerum ex particularibus sumptus est. Quocirca cum ipsæ subsistentiæ in universalibus quidem sint, in particularibus vero capiant substantiam, jure subsistentias particulariter substantes *ὑποστάσεις* appellaverunt. Neque enim pensius subtiliusque intuenti idem videbitur esse subsistentia quod substantia; nam quod Græci *οὐσίωσιν* vel *οὐσιώσθαι* dicunt, id nos subsistentiam vel subsistere appellamus; quod vero illi *ὑπόστασιν* vel *ὑφίστασθαι*, id nos substantiam vel substare interpretamur. Subsistit enim, quod ipsum accidentibus, ut possit esse, non indiget; substare autem id quod aliis accidentibus subjectum quoddam, ut esse valeant, subministrat; sub illis enim stat, dum subjectum est accidentibus. Itaque genera vel species subsistunt tantum, neque enim accidentia generibus speciebusve contingunt. Individua vero, non modo subsistunt, verum etiam substant: nam neque ipsa indigent accidentibus, ut sint; informata enim sunt jam propriis et specificis differentiis et accidentibus, ut esse possint ministrant, dum sunt scilicet subjecta. Quocirca *εἶναι* atque *οὐσιώσθαι*, esse atque subsistere; *ὑφίστασθαι* vero, substare intelligitur. Neque enim verborum inops Græcia est, ut Marcus Tullius alludit; sed essentiam, subsistentiam, substantiam, personam totidem nominibus reddit: essentiam quidem *οὐσίαν*, subsistentiam vero *οὐσίωσιν*, substantiam *ὑπόστασιν*, personam *πρόσωπον* appellans. Ideo autem *ὑποστάσις* Græci individuas substantias vocaverunt, quoniam cæteris subsunt, et quibusdam quasi accidentibus suppositæ subjunctæque sunt; atque idcirco nos quoque eas substantias nuncupamus, quasi suppositas, quas illi *ὑποστάσεις* cumque etiam *πρόσωπα* nuncupent easdem substantias, possumus nos quoque nuncupare personas. Idem est igitur *οὐσίαν* esse quod essentiam, idem *οὐσίωσιν* quod subsistentiam, idem *ὑπόστασιν* quod substantiam, idem est *πρόσωπον* quod personam. Quare autem de irrationabilibus animalibus Græcos *ὑπόστασιν* non dicat, sicut nos de eisdem nomen substantiæ prædicamus, hæc ratio est, quoniam nomen hoc melioribus applicatum est, ut aliquando, id quod est excellentius, tametsi non descriptione na-

turæ et secundum id quod subsistere, ὑπάρτασθαι, A atque substare est; at certe ὑποστάσις vel substantiæ vocabulis discerneretur. Est igitur et hominis quidem essentia, id est οὐσία, et subsistentia, id est οὐσίωσις, et ὑπόστασις, id est substantia, et πρόσωπον, id est persona: οὐσία quidem atque essentia, quoniam est; οὐσίωσις vero atque subsistentia, quoniam in nullo subjecto est; ὑπόστασις vero atque substantia, quoniam subest cæteris, quæ subsistentiæ non sunt, id est οὐσώσις: est πρόσωπον atque persona, quoniam est rationale individuum. Deus quoque et οὐσία est et essentia; est enim, et maxime ipse est, a quo omnium esse proficiscitur. Est οὐσίωσις, id est subsistentia; subsistit enim nullo indigens, et ὑπάρτασθαι, substatur enim. Unde etiam dicimus unam esse οὐσίαν vel οὐσίωσιν, id est essentiam vel subsistentiam deitatis; sed tres ὑποστάσεις, id est tres substantias. Et quidem, secundum hunc modum, dixere unam Trinitatis essentiam, tres substantias, tresque personas. Nisi enim tres in Deo substantias ecclesiasticus loquendi usus excluderet, videretur idcirco de Deo dici substantia, non quod ipse cæteris rebus quasi subjectum supponeretur, sed quod idem omnibus uti præesset, ita etiam quasi principium subesset rebus, dum eis omnibus οὐσιώσθαι, vel subsistere subministrat.

CAPUT IV.

Contra Nestorium, unam esse personam.

Sed hæc omnia idcirco sint dicta, ut differentiam naturæ atque personæ, id est οὐσίας atque ὑποστάσεως monstraremus: quo vero nomine unumquodque oporteat appellari, ecclesiasticæ sit locutionis arbitrium. Hoc interim constet, quod inter naturam personamque differre prædiximus, quoniam Natura est cujuslibet substantiæ specificata proprietas; Persona vero, rationalis naturæ individua substantia. Hanc in Christo Nestorius duplicem esse constituit, eo scilicet traductus errore, quod putaverit in omnibus naturis posse dici personam. Hoc enim præsumptum, quoniam in Christo duplicem naturam esse censebat, duplicem quoque personam esse confessus est. Qua in re eum falsum esse, cum definitio superius dicta convincat, tum hæc argumentatio evidenter ejus declarabit errorem. Si enim non est Christi una persona, duasque naturas esse manifestum est, hominis scilicet atque Dei (nec tam insipiens quisquam, ut utramlibet earum ratione sejungat), consequitur ut duæ videantur esse personæ: est enim persona, ut dictum est, naturæ rationalis individua subsistentia. Quæ est igitur facta hominis Deique conjunctio? Num ita quasi cum duo corpora sibimet apponuntur, ut tantum locis juncta sint, et nihil in alterum ex alterius qualitate perveniat? quem conjunctionis modum Græci κατὰ παράθεσιν vocant. Sed si ita humanitas divinitati conjuncta est, nihil horum ex utrisque confectum est, ac per hoc nihil est Christus. At si, duabus personis manentibus, ea conjunctio, qualem superius diximus, facta est naturarum, unum ex duobus effici nihil potuit: omnino enim ex duabus

personis nihil unquam fieri potest. Nihil igitur unum secundum Nestorium Christus est, ac per hoc omnino nihil: quod enim non est unum, nec esse omnino potest; esse enim atque unum convertitur, et quodcumque est, unum est; etiam ea quæ ex pluribus conjunguntur, ut acervus, chorus, unum tamen sunt. Sed esse Christum manifeste et veraciter confitemur: unum igitur esse dicimus Christum. Quod si ita est, unam quoque Christi sine dubitatione personam esse necesse est: nam si duæ personæ essent, unus esse non posset; duos vero esse dicere Christos, nihil est aliud, nisi præcipitatae mentis insania: cur enim omnino duos audeat Christos vocare, hominem unum, alium Deum? vel cur eum qui Deus est Christum vocat, si eum quoque qui homo est Christum est appellaturus, cum nihil simile, nihil habeant ex copulatione conjunctum? Cur simili nomine diversissimis abutatur naturis, cum si Christum definire cogitur, utrisque (ut ipse dicit) Christis, non possit unam definitionis adhibere substantiam? Si enim Dei atque hominis diversa substantia est, unumque in utrisque Christi nomen, nec diversarum conjunctio substantiarum, unam creditur fecisse personam, æquivocum nomen est Christi, et nulla potest definitione concludi. Quibus autem unquam Scripturis nomen Christi geminatur? Quid vero novi, per adventum Salvatoris, effectum est? nam catholicis et fidei veritas et raritas miraculi constat. Quam enim magnum est, quinque novum, quod semel nec ullo alio sæculo possit evenire, ut ejus, qui solus est natura Deus, cum humana, quæ ab eo erat diversissima, conveniret; atque ita, ex distantibus naturis, una fieret copulatione persona. Secundum Nestorii vero sententiam, quid contigit novi? Servant, inquit, proprias humanitas divinitasque personas. Quando enim non fuit divinitatis propria humanitatisque persona? quando vero non erit? vel quid amplius in Jesu generatione contigit, quam in cujuslibet alterius, si, discretis utrisque personis, discretæ etiam fuere naturæ? Ita enim, personis manentibus, illic nulla naturarum potuit esse conjunctio, ut in quolibet homine, cujus cum propria persona subsistat, nulla est ei, excellentissimæ substantiæ, conjuncta divinitas. Esto vero, Deum ipsum Christi appellatione cur vocet, cur vero non elementa quoque ipsa simili audeat appellare vocabulo, per quæ Deus mira quædam quotidianis motibus operatur? An quia irrationabiles substantiæ non possunt habere personam, quæ Christi vocabulum excipere possit? Nonne in sanctis hominibus ac pietate conspicuis apertus Divinitatis actus cognoscitur? Nihil enim intererit cur non sanctos quoque viros eadem appellatione dignetur, si, in assumptione humanitatis, non est una in conjunctione persona. Sed dicat forsitan, illos quoque Christos vocari: fateor, sed ad imaginem veri Christi. Quod si nulla ex homine atque Deo una persona conjuncta est, omnes ita veros Christos arbitrabimur, ut hunc qui ex Virgine genitus creditur: nulla quippe in hoc adunata persona est, ex Dei at-

que hominis copulatione; sicut nec in eis qui Dei Spiritu de venturo Christo prædicebant, propter quod etiam ipsi quoque appellati sunt Christi. Jam vero sequitur, ut personis manentibus nullo modo a divinitate humanitas credatur assumpta: omnino enim disjuncta sunt, quæ æque personis naturisque separantur; prorsus, inquam, disjuncta sunt; nec magis inter se homines bovesque disjuncti, quam divinitas in Christo humanitasque discreta est, si permansere personæ. Homines quippe ac boves una animalis communitate junguntur: est enim illis secundum genus communis substantia, eademque in universalitatis collectione natura. Deo vero atque homini quid non erit diversa ratione disjunctum, si, sub diversitate naturæ, personarum quoque credatur mansisse discretio? Non est igitur salvatum humanum genus, nulla in nos salus Christi generatione processit, tot prophetarum Scripturæ populum illusere credentem; omnis Veteris Testamenti spernatur auctoritas, per quam salus mundo Christi generatione promittitur. Non autem provenisse manifestum est, si eadem in persona est quæ in natura diversitas: eundem quippe salvum fecit, quem creditur assumpsisse; nulla vero intelligi potest assumptio, si manet æque naturæ personæque discretio. Igitur qui assumi manente persona non potuit, jure non videbitur per Christi generationem potuisse salvari. Non est igitur, per generationem Christi, hominum salvata natura: quod credi nefas est. Sed quanquam permixta sint quæ hunc sensum impugnare valeant atque perfringere, de argumentorum tamen copia hæc interim libasse sufficiat.

CAPUT V.

Contra Eutychem, corpus Christi ex Maria vere assumptum.

Transeundum quippe est ad Eutychem, qui cum a veterum orbitis esset evagatus, in contrarium cucurrit errorem; asserens, tantum abesse ut in Christo gemina persona credatur, ut ne naturam quidem in eo duplicem oporteat confiteri; ita quippe esse assumptum hominem, ut ea sit adunatio facta cum Deo, ut natura humana non manserit. Hujus error ex eodem quo Nestorii fonte probabitur: nam sicut Nestorius arbitratur non posse esse naturam duplicem, quin persona fieret duplex, atque ideo, cum in Christo naturam duplicem confiteretur, duplicem credidit esse personam, ita quoque Eutyches non putavit naturam duplicem esse sine duplicatione personæ; et cum non confiteretur duplicem esse personam, arbitratus est consequens esse ut una videretur esse natura. Itaque Nestorius recte tenens duplicem in Christo esse naturam, sacrilege confitetur duas esse naturas, Eutyches vero recte credens unam esse personam, impie credit unam quoque esse naturam. Qui convictus evidentia rerum, quandoquidem manifestum est aliam naturam esse hominis, aliam Dei, ait duas se confiteri in Christo naturas ante adunationem, unam vero post aduna-

tionem. Quæ sententia non aperte quod vult eloquitur. Ut tamen ejus dementiam perscrutemur, adunatio hæc aut tempore generationis facta est, aut tempore resurrectionis. Sed si tempore generationis facta est, videtur putare et ante generationem fuisse humanam carnem, non a Maria sumptam, sed aliquo modo alio præparatam; Mariam vero Virginem appositam, ex qua caro nasceretur quæ ab ea sumpta non esset; illam vero carnem, quæ ante fuerit, esse divisam atque a divinitatis substantia separatam; cum ex Virgine natus est, adunatam esse Deo, ut una videretur facta esse natura. Vel si hæc ejus sententia non est, illa esse poterit dicentis, duas ante adunationem, unam post adunationem, si adunatio generatione perfecta est, ut corpus quidem a Maria sumperit, sed, antequam sumeret, diversam deitatis humanitatisque fuisse naturam: sumptam vero unam factam, atque in divinitatis cessisse substantiam. Quod si hanc adunationem non putat generatione, sed resurrectione factam, rursus id duobus fieri arbitrabitur modis: aut enim genito Christo et non assumente de Maria corpus, aut assumpta ab eadem carne, usque dum resurgeret, duas quidem fuisse naturas, post resurrectionem unam factam: de quibus illud disjunctum nascitur, quod interrogabimus hoc modo: Natus ex Maria Christus aut ab ea carnem humanam traxit, aut minime. Si non confitetur ex ea traxisse, dicat quo homine indutus advenerit; utrumne eo qui deciderat prævaricatione peccati, an alio? Si eo de cujus semine ductus est homo, quem vestita divinitas est? Nam si ex semine Abrahamæ atque David et postremo Mariæ, non fuit caro illa qua natus est, ostendat ex cujus hominis sit carne derivatus: quoniam, post primum hominem, caro omnis humana ex humana carne deducitur. Sed si quem dixerit hominem, a quo generatio sumpta sit Salvatoris, præter Mariam Virginem, et ipse errore confunditur, et ascribere mendacii notam summæ Divinitati, illusus ipse, videbitur; quando quod Abrahamæ atque David promittitur in sanctis divinationibus, ut ex eorum semine toti mundo salus oriatur, aliis distribuit: cum præsertim si humana caro sumpta est, non ab alio sumi potuerit nisi unde etiam procreabatur. Si igitur a Maria non est sumptum corpus humanum, sed a quolibet alio, per Mariam tamen est procreatum, quod fuerat prævaricatione corruptum, superius dicto repellitur argumento. Quod si non eo homine Christus indutus est qui pro peccati pœna sustinuerat mortem, illud eveniet, ex nullius hominis semine talem potuisse nasci, qui fuerit sine originalis pœna peccati. Ex nullo igitur talis sumpta est caro, unde sit ut noviter videatur esse formata. Sed hæc aut ita hominum visa est oculis, ut humanum putaretur corpus, quod revera non esset humanum, quippe quod nulli originali subjaceret pœnæ; aut nova quædam vera, nec pœnæ peccati subjacens originalis ad tempus hominis natura formata est. Si verum hominis corpus non fuit, aperte arguitur mentita divinitas, quæ ostenderet hominibus corpus, quod cum verum

non esset, tum fallerentur hi qui verum esse arbitra-
rentur. At si nova veraque non ex homine sumpta
caro formata est, quo tanta tragedia generationis?
ubi ambitus passionis? Ego quippe, ne in homine
quidem, non stulte fieri puto, quod inutiliter factum
est. Ad quam vero utilitatem facta procreabitur tanta
humilitas Divinitatis, si homo, qui periit, genera-
tione ac passione Christi salvatus non est, quoniam
negatur assumptus? Rursus igitur, sicut ab eodem
Nestorii fonte Eutychia error principium sumpsit, ita
ad eundem finem relabitur, ut secundum Eutychem
quoque non sit salvatum genus humanum: quoniam
non is qui æger esset, et salvatione cura que egeret,
assumptus est. Traxisse autem hanc sententiam vi-
detur, si tamen hujus erroris fuit, ut crederet non
fuisse corpus Christi vere ex homine, sed extra atque
a Deo in cœlo formatum; quoniam cum eo in cœlum
creditur ascendisse, quod exemplum continet tale,
non ascendit in cœlum, nisi qui de cœlo descendit.

CAPUT VI.

*Quod nec divinitas in humanitatem, nec humanitas in
divinitatem translata est, nec utraque permixta.*

Sed satis de ea parte dictum videtur, si corpus
quod Christus excepit, ex Maria non credatur assum-
ptum. Si vero assumptum est ex Maria neque per-
mansit perfecta humana divinaque natura, id tribus
effici potuit modis: aut enim divinitas in humanita-
tem translata est, aut humanitas in divinitatem, aut
utraque in se ita temperate sunt atque commixtæ, ut
neutra substantia propriam formam teneret. Sed si
divinitas in humanitatem translata est, factum est,
quod credi nefas est, ut in humanitatem, non immu-
tabili substantia permanente, divinitas verteretur; et
quod passibile atque mutabile naturaliter existeret,
id immutabile permaneret: quod vero immutabile
atque impassibile naturaliter creditur, id in rem mu-
tabilem verteretur. Hoc igitur fieri nulla ratione con-
tingit; sed humana forsitan natura in deitatem videat-
ur esse conversa. Hoc vero qui fieri potest, si divi-
nitas in generatione Christi et humanam animam
suscepit et corpus? Non enim omnis res in rem om-
nem verti ac transmutari potest: nam cum substan-
tiarum aliæ sint corporeæ, aliæ incorporeæ, neque
corporea in incorpoream, neque incorporea in eam
quæ corpus est, mutari potest. Nec vero incorporea
in se invicem formas proprias mutant: sola enim
mutari transformari que in se possunt, quæ habent
unius materiæ commune subjectum; neque hæc om-
nia, sed ea quæ in se et facere et pati possunt. Id
vero probatur hoc modo: neque enim potest æs in la-
pidem permutari, nec vero idem æs in herbam, nec
quodlibet aliud corpus in quodlibet aliud transfigu-
rari potest, nisi et eadem sit materia rerum in se
transeuntium, et a se et facere et pati possint: ut
cum vinum atque aqua miscentur, utraque sunt talia,
quæ actum sibi passionemque communicent. Potest
enim aquæ qualitas a vini qualitate aliquid pati, at-
que idcirco si multum quidem fuerit aquæ, vini vero

paupulum, non dicuntur immista, sed alterum alte-
rius qualitate corrumpitur. Si quis enim vinum sun-
dat in mare, non mistum est mari vinum, sed in mare
corruptum, idcirco quoniam qualitas aquæ, multitu-
dine sui corporis, nihil passa est a qualitate vini, sed
potius in seipsam vini qualitatem propria multitudine
commutavit. Si vero sint mediocres sibi que æquales,
vel paulo inæquales nature, quæ a se facere et pati
possint, illæ miscentur et mediocribus inter se qua-
litatibus temperantur. Atque hæc quidem in corpori-
bus, neque his omnibus, sed tantum quæ a se (ut di-
ctum est) et facere et pati possunt, communi atque
eadem materia subjecta. Omne enim corpus quod in
generatione et corruptione subsistit, communem vi-
detur habere materiam; sed non omne ab omni, vel
in omni, vel facere aliquid vel pati potest. Corporea
vero in incorporea nulla ratione poterunt permutari,
quoniam nulla communi materia subjecta partici-
pant, quæ susceptis qualitatibus in alterutram per-
mutetur: omnis enim natura incorporeæ substantiæ
nullo materiæ nititur fundamento; nullum vero cor-
pus est, cui non sit materia subjecta. Quod cum ita
sit, cumque ne ea quidem quæ communem materiam
naturaliter habent, in se transeant, nisi illis adsit
potestas in se et a se faciendi et patiendi, multo ma-
gis in se non permutabuntur, quibus non modo com-
munis materia non est, sed cum alia res materiæ funda-
mento nititur, ut corpus, alia omnino materiæ subjecto
non egeat, ut incorporeum. Non igitur fieri potest ut
corpus in incorpoream speciem permutetur; nec vero
fieri potest ut incorporalia in sese commistione ali-
qua permutentur. Quorum enim communitas nulla ma-
teria est, nec in se verti ac permutari queunt. Nulla
autem est incorporalibus materia rebus: non pote-
runt in se igitur invicem permutari. Sed anima et
Deus incorporeæ substantiæ recte creduntur: non
est igitur humana anima in divinitatem, a qua as-
sumpta est, permutata. Quod si neque corpus, neque
anima in divinitatem potuit verti, nullo modo fieri
potuit ut humanitas converteretur in Deum. Multo
minus vero credi potest ut utraque in sese confun-
derentur, quoniam neque incorporalitas transire ad
corpus potest, neque rursus et converso corpus ad
incorporalitem: quandoquidem nulla his materia
subjecta communis est, quæ alterutris substantia-
rum qualitatibus permutetur. At hi ita aiunt: Ex dua-
bus quidem naturis Christum consistere, in duabus
vero minime. Hoc scilicet intendentes, quoniam
quod ex duabus consistit ita unum fieri potest, ut
illa ex quibus dicitur constare non maneant; veluti
cum mel aquæ confunditur, neutrum manet, sed al-
terum, alterius copulatione corruptum, quiddam ter-
tium fecit: ita illud quidem quod ex melle atque
aqua tertium fit, constare ex utrisque dicitur, in
utrisque vero negatur: non enim poterit in utrisque
constare, quando utrorumque natura non permanet.
Ex utrisque enim constare potest, licet ea ex quibus
conjungitur, alterutra qualitate corrupta sint. Ex
utrisque vero hujusmodi constare non poterit, quo-

niam ea quæ in se transfusa sunt, non manent, ac non sunt utraque quibus constare videatur, cum ex utrisque constant in se invicem qualitatum mutatione transfusis. Catholici vero utrumque rationabiliter confitentur; nam et ex utrisque naturis Christum et in utrisque consistere; sed id qua ratione dicatur, paulo posterius explicabo: nunc illud manifestum est convictam esse Eutycheis sententiam eo nomine quod, cum tribus modis fieri possit ut ex duabus naturis una subsistat, ut aut divinitas in humanitatem translata sit, aut humanitas in divinitatem, aut utraque permista sint, nullum horum modum fieri potuisse superius dicta argumentatione declaratur.

CAPUT VII.

Christum in utrisque et ex utrisque naturis consistere.

Restat ut, quemadmodum catholica fides dicat, et in utrisque naturis Christum et ex utrisque consistere, doceamus. Ex utrisque naturis aliquid consistere, duo significat: unum quidem, cum ita dicimus aliquid ex duabus naturis jungi, sicut ex melle atque aqua. Id autem est ut ex quolibet modo confusis, vel si una vertatur in alteram, vel si utræque in se misceantur invicem, nullo tamen modo utraque permanent: secundum hunc modum Eutycheis ait ex utrisque naturis Christum consistere. Alter vero modus est ex utrisque consistendi, quod ita ex duabus junctum est, ut illa tamen, ex quibus junctum esse dicitur, maneant, nec in alterutra vertantur, ut cum dicimus coronam ex auro gemnisque compositam. Hic neque aurum in gemmas translatum est, neque in aurum gemma conversa, sed utraque permanent, nec formam propriam derelinquunt. Talia ergo, ex aliquibus constantia, in his constare dicimus, ex quibus consistere prædicantur: tunc enim possumus dicere coronam gemmis auroque consistere: sunt enim gemmæ atque aurum, quibus corona consistat; nam in priore modo, non est mel atque aqua in quibus illud, quod ex utrisque jungitur, constat. Cum igitur utrasque manere naturas in Christo fides catholica confiteatur, perfectasque easdem persistere, nec alteram in alteram transmutari, jure dicit et in utrisque naturis Christum, et ex utrisque consistere: in utrisque quidem, quia manent utræque; ex utrisque vero, quia utrumque adunatione manentium una persona fit Christi. Non autem secundum eam significationem ex utrisque naturis Christum junctum esse fides catholica tenet, secundum quam Eutycheis pronuntiat. Nam ille talem significationem conjunctionis ex utraque natura sumit, ut non confiteatur in utrisque consistere, neque utrasque manere: catholicus vero eam significationem ex utrisque consistendi sumit, quæ illi ait proxima, eamque conservet, quæ in utrisque consistere confitetur. Æquivocum igitur est, ex utrisque consistere, ac potius amphibolum et gemina significatione diversa designans: una quidem significatione, non manere substantias, ex quibus illud quod copulatum est dicatur esse conjunctum; alio

modo significans ita ex utrisque conjunctum, ut utraque permaneant. Hoc igitur expedito æquivocationis atque ambiguitatis nodo, nihil est ultra quod possit opponi, quin id sit quod firma veraque fides catholica continet: Eundem Christum hominem esse perfectum, eundem Deum, eundemque, qui homo sit perfectus atque Deus, unum esse Deum ac Dei Filium; nec quaternitatem trinitatis astrui, dum homo additur supra perfectum Deum, sed unam eandemque personam numerum trinitatis explere: ut cum humanitas passa sit, Deus tamen passus esse dicatur; non quod ipsa deitas humanitas facta sit, sed quod a deitate fuerit assumpta. Item qui homo est, Dei Filius appellatur, non substantia divinitatis, sed humanitatis, quæ tamen divinitati naturali unitate conjuncta est. Et cum hæc ita intelligentia discernantur permisceanturque, tamen unus idemque et homo sit perfectus et Deus: Deus quidem, quod ipse sit ex Patris substantia genitus; homo vero, quod ex Maria sit Virgine procreatus. Itemque qui homo, Deus, eo quod a Deo fuerit assumptus; et qui Deus, homo, quoniam vestitus homine sit: cum in eadem persona aliud sit divinitas quæ suscepit, aliud, quam suscepit, humanitas; idem tamen Deus atque homo est. Nam si hominem Christum intelligas, idem homo est atque Deus; quoniam homo ex natura, Deus assumptione. Si vero Deum intelligas, idem Deus est atque homo; quoniam natura Deus est, homo assumptione. Fitque in eo gemina natura geminaque substantia, quoniam homo Deus: unaque persona, quoniam idem homo atque Deus. Mediaque hæc est inter duas hæreses via, sicut virtutes quoque medium tenent. Omnis enim virtus in medio rerum decore locata consistit, siquidem vel ultra, vel infra, quam oportuerit, fiat, a virtute disceditur: medietatem igitur virtus tenet. Quocirca si quatuor hæc neque ultra esse possunt, ut in Christo; aut duæ naturæ sint duæque personæ, ut Nestorius ait; aut una persona unaque natura, ut Eutycheis ait; aut duæ naturæ, sed una persona, ut catholica fides credit; aut una natura duæque personæ. Cumque duas quidem naturas duasque personas in ea quæ contra Nestorium dicta est responsione convicerimus, unam vero personam unamque naturam esse non posse, Eutyche proponente, monstraverimus, neque tam amens quisquam hucusque exstiterit, ut unam in eo naturam crederet, sed geminas esse personas; restat ut ea sit vera, quam fides catholica pronuntiat, geminam substantiam, sed unam esse personam. Quia vero paulo ante diximus Eutychem confiteri duas quidem in Christo ante adunationem naturas, unam vero post adunationem, cumque hunc errorem duplicem interpretaremur celare sententiam, ut hæc adunatio aut generatione fieret, cum ex Maria corpus hominis minime sumeretur, aut sumpto quidem ex Maria per resurrectionem fieret adunatio, de utrisque quidem partibus idonee, ut arbitror, disputatum est. Nunc querendum est quomodo fieri potuerit ut duæ naturæ in unam substantiam miscerentur.

CAPUT VIII.

Quis fuerit status vitæ Christi.

Verumtamen est etiam nunc et alia quæstio quæ ab his inferri potest, qui corpus humanum ex Maria sumptum esse non credunt, sed alias fuisse sequestratum, præparatumque quod in adunatione ex Mariæ utero gigni atque proferri videretur. Aiunt enim, si ex homine sumptum est corpus, homo vero omnis ex prima prævaricatione non solum peccato et morte tenebatur, verum etiam affectibus peccatorum erat implicitus; eaque illi fuit pœna peccati, ut cum morte teneretur obstrictus, tamen esset reus etiam voluntate peccandi; cur in Christo neque peccatum fuit, neque voluntas ulla peccandi? Et omnino habet animadvertendam dubitationem talis quæstio. Si enim ex carne humana Christi corpus assumptum est, dubitari potest quænam hæc caro quæ assumpta sit esse videatur: eum quippe salvavit quem etiam assumpsit. Sin vero talem hominem assumpsit qualis Adam fuit ante peccatum, integram videtur humanam assumpsisse naturam, sed tamen quæ medicina penitus non egebat. Quomodo autem fieri potest ut talem assumpsit hominem qualis Adam fuit, cum in Adam potuerit esse peccandi voluntas atque affectio? unde factum est ut etiam prætergressis divinis præceptis inobedienciæ delictis teneretur astrictus. In Christo vero ne voluntas quidem ulla creditur fuisse peccandi: cum præsertim si tale corpus hominis assumpsit quale Adæ ante peccatum fuit, non debuisset esse mortalis, quoniam Adam, si non peccasset, mortem nulla ratione sensisset. Cum igitur Christus non peccaverit, quærendum est cur senserit mortem, si Adæ corpus antequam peccaret assumpsit. Quod si talem statum suscepit hominis, qualis Adæ post peccatum fuit, videtur etiam in Christo non defuisse necessitas ut et delictis subjiceretur et passionibus confundere-tur, obductisque iudicii regulis bonum a malo non sincera integritate discerneret, quoniam has omnes pœnas Adami delicti prævaricatione suscepit. Contra quos respondendum est, tres intelligi hominum posse status. Unum quidem Adæ ante delictum, in quo tamen ab eo mors aberat, nec adhuc ullo se delicto polluerat, poterat tamen in eo voluntas esse peccandi; alter vero est, in quo mutari potuisset, si firmiter in Dei præceptis manere voluisset: tunc enim addendum foret ut non modo non peccaret, aut peccare vellet, sed nec posset quidem aut peccare, aut velle delinquere. Tertius status est post delictum, in quo mors illum necessario secuta est, et peccatum ipsum voluntasque peccati. Quarum summitatum atque contrariorum hæc loca sunt, is ille status qui

A præmium esset, si in præceptis Dei Adam manere voluisset; et is qui pœnæ fuit, quoniam manere noluit: in illo enim nec mors esset, nec peccatum, nec voluntas ulla peccandi; in hoc vero, et mors et peccatum, et delinquendi omnis affectio, omniaque in perniciem prona, nec quidquam in se opis habentia, ut post lapsum posset assurgere. Ille vero medius status, in quo præsentia quidem mortis vel peccati aberat, potestas vero utriusque constabat, inter utrumque statum est collocatus. Ex his igitur tribus statibus Christus corporeæ naturæ suæ singulas quodammodo indidit causas: nam quod mortale corpus assumpsit, ut mortem a genere humano fugaret, in eo statu ponendum est quod post Adæ prævaricationem pœnaliter inflictum est. Quod vero non fuit in eo voluntas ulla peccati, ex eo sumptum est statu, qui esse potuisset, nisi voluntatem insidiantis fraudibus applicasset. Restat igitur tertius status, id est medius: ille scilicet qui eo tempore fuit cum nec mors aderat, et adesse poterat delinquendi voluntas. In hoc igitur Adam talis fuit, ut manducaret ac biberet, ut accepta digereret, ut laboretur in somnum, et alia quæ ei non defuerunt, humana quidem sed concessa, et quæ nullam pœnam mortis inferrent. Quæ omnia habuisse Christum dubium non est: nam et manducavit et bibit et humani corporis officio functus est. Neque enim tanta indigentia in Adam fuisse credenda est, ut, nisi manducasset, vivere non potuisset; sed si ex omni quidem ligno escam sumeret, semper vivere potuisset, hisque non mori: idcirco Paradisi fructibus indigentiam explebat. Quam indigentiam fuisse in Christo nullus ignorat sed potestate, non necessitate. Et ipsa indigentia ante resurrectionem in eo fuit; post resurrectionem vero talis exstitit, ut ita illud corpus immutaretur humanum, sicut Adæ, præter prævaricationis vinculum, mutari potuisset; quodque nos ipse Dominus Jesus Christus votis docuit optare, ut fiat voluntas ejus sicut in cælo et in terra, ut adveniat ejus regnum et nos liberet a malo. Hæc enim omnia illa beatissima humani generis fideliter credentium immutatio deprecatur.

Hæc sunt quæ ad te de fidei meæ credulitate scripti. Quia in re si quid perperam dictum est, non ita sum amator mei, ut ea quæ semel effuderim, meliori sententiæ anteferre contendam. Si enim nihil est ex nobis boni, nihil est quod in nostris sentiis amare debeamus. Quod si ex illo cuncta sunt bona, qui solus bonus est, illud potius bonum esse credendum est, quod illa incommutabilis bonitas atque omnium bonorum causa perscribit.

GILBERTI PORRETÆ COMMENTARIA

IN LIBRUM DE DUABUS NATURIS ET UNA PERSONA CHRISTI.

Non sum nescius oratores ingeniis acutos, arte peritos, et inter sophistas diu multumque exercitatos, PATROL. LXIV.

in suo, hoc est civili themate genera causarum diligenter attendere, et pro rerum dignitate vel indigni